

Autor: Radim Lhoták

Milí přátelé, vážení hosté

Kdo se trochu svobodně a nezaujatě zamýšlí nad našim světem a nepodlehne manipulaci veřejných sdělovacích prostředků, všem těm ideologiím a indoktrinacím moderní doby, které dělají ze západní civilizace vrcholnou éru lidského vývoje a mluví o konci dějin, nuže každý svobodně smýšlející člověk musí zjistit, že tento náš liberálně demokratický svět je plný hrozivých společenských jevů. Kdo si myslí, že to napraví utužováním zákonů, je buďto snílek nebo diktátor. Nehodlám se tady všemi těmi jevy zabývat, nestačil by mi na to patrně ani celý den, natož pak mých přidělených 20 minut.

Chtěl bych se jen letmo dotknout aspektu, který nakonec řídí způsob smíření či vzdoru, s nímž se každý z nás vztahuje k realitě, mám na mysli životní pocit, s jakým kráčíme vstříc budoucnosti a sprádáme naše životní příběhy. Není mi pochyb o tom, že životní pocit člověka má cosi společného s jeho morálním vědomím a je výsledkem střetu individua s okolním světem. Jak se člověk vymezuje vůči vlastnímu společenskému prostředí, do jaké míry je tímto prostředím formován, znásilňován či pohlcen, to vše v něm vytváří trvalý pocit. Barva, naléhavost, účinek takového pocitu potom skládá morální postoj každého z nás k celku. Morálka člověka není totéž, co etický kodex, který byl lidem předkládán různými ideologiemi jako morální imperativ, až ztratil svůj jednotící obsah a zbyly z něho jen vykonstruované zákony.

Chce-li dobrý vojevůdce pozvednout morálku svého mužstva, nesnaží se vojáky poučovat o tom, co je dobré a co špatné, ale hledí podnítit jejich odhodlání k činům. Musí mluvit a jednat tak, aby pocítili, že jejich pravá touha hoří pro společnou věc síly, hrdosti a víry v sebe. Jeho apel nesměřuje k jejich rozumu, ale k jejich srdci. Morálka není dána prvotním poznáním dobra a zla, nýbrž silou vášně horující pro spravedlivý a důstojný život. Teprve z takového života lze odvozovat stupnici etických hodnot. Ne z rozumu či zjevení boží vůle. Stejně jako bojovník potřebuje vojevůdce, stejně tak duše každého z nás volá po otci. Kde chybí otcovská péče a autorita jako vůdčí princip, tam panují rozepře a dekadence. Stát bez patriarchy a bez rodiny, v níž otec představuje jednotu vůle, morálního vedení a výchovy, takový stát jen planě potírá množící se projevy násilí, jimž není konce.

Násilí je projevem nedostatku síly. Ne síly fyzické, ani prvotně morální, nýbrž síly vůdčí podpořené duchovní zralostí. Pouze silný vojevůdce dokáže stmelit řady svých žoldněřů a zabránit vnitřním půtkám. Vojevůdce tak pořádá vůli k moci v srdcích těch, kdo se na ni chtějí podílet. Nikoliv vládnout, ale být ovládán ve jménu kmene, jímž sílí strom společného růstu k hrdým plodům zítřka, to je touha většiny z nás. Vědomí, že se s námi počítá ve společné věci,

stačí mnohdy k tomu, abychom odpovědnost za směr a cíl s radostí přenechali druhým. Kde chybí vůdčí síla, nebo alespoň vzor rozvážné odhodlanosti a nezlomné převahy, tam vyrůstá násilí z morální nouze a ze strachu před prázdnotou bytí.

Dlouho mi trvalo, než jsem pochopil, že moderní státy jsou místem, kde probíhá morální výprodej člověka, kde spory pravice a levice jsou bezcennými tahanicemi o jednu tvář téhož politického systému a rozhodují pouze o tom, jakými barvami bude tato tvář nalíčena. Socialismus nebo kapitalismus, volný či regulovaný trh, zdroje v rukou státu nebo mocných oligarchů, jde jen o dvě strany téže mince s cejchem liberalismu. Pravým nepřítelem lidskosti a lidské touhy po svobodě je liberalismus. Neexistuje ideální svoboda pro jednotlivce, protože jednatel sám neznamená nic, pokud není zakotven ve smysluplném společenství, které mu dává identitu a určuje jeho hodnotu podle toho, do jaké míry směřuje sám sebe za prospěch celku.

Velikost svobody člověka se odráží ve velikosti kultury národa, z níž jedinec čerpá pravý význam lidství. Svoboda člověka se váží mírou jednoty přesvědčení, s níž lidé vstupují do svazku vzájemnosti a nabývají pravdivého poznání o otázkách dobra a zla, o své příslušnosti k celku, která nevyvolává pocit ujařmení, bezmocnosti a strachu, ale dává člověku vědomí vlastního významu a naplnění z pocitu účasti na společném díle. Kultura lidského společenství není určena tím, co se lidem dává, ale tím, co se od nich vyžaduje.

Každé vyžadování je zároveň odpovědnost, soucit i vážnost k tomu, koho pověřujeme úkolem. Potvrzením přijatého úkolu je slib. Slibem se z úkolu stává morální závazek. Slib je zkouškou morální vyspělosti. Morální síla jedince je vyjádřena jeho spolehlivostí, zárukou, jakou je schopen dát za své sliby. Je proto zřejmé, že morální jednání člověka vyžaduje protistranu, od níž je takové morální jednání očekáváno, vyžaduje druhého člověka, jemuž má být vydán počet z činů vynaložených ke splnění závazku. Vztah vyplývající z úkolu a slibu k jeho dodržení ovšem nemá adekvátní váhu tam, kde mezi lidmi panuje rovnost, kde životní filozofií každého člověka je individualismus. Morální vztah vyžaduje vzájemnost a hierarchii rozlišující toho, kdo úkol dává, a toho, kdo slibuje jeho vykonání.

V morálním vztahu nemá místo rivalita, nýbrž pouze srozuměnost s účelem i spravedlivým rozdělením rolí. Jde o přirozený řád v nerovnosti, s nímž jedinec může být zachována vzájemná úcta mezi lidmi. Takovým přirozeným a spravedlivým řádem je patriarchát, k němuž dospěly generace našich předků dlouhodobou zkušeností, delší, než kam lidská paměť sahá. Považuji proto za krajní projev zlovůle nebo naprostého nepochopení založení člověka, když pod hesly rovnoprávnosti, rovných příležitostí nebo genderových pseudoteorií se zpochybňuje vůdčí role otce v rodině a samotný základ tradiční rodiny.

Jednou z myšlenek České konference je cesta cti a svépomoci. Každý z nás je na nějaké cestě a málokdo z nás si myslí, že v životě kdy jednal nečestně v rozporu s vlastním svědomím. Pokud tak někdy učinil, byl k tomu donucen okolnostmi. Cesta cti je cesta morálního jedince. Cesta svépomoci znamená být ve vztahu k někomu, kdo mi podá pomocnou ruku, když to budu potřebovat. Na takové cestě nejsou a ani nemohou být jen silní, suverénní a nezávislí jedinci. Většina z nás hledá a potřebuje oporu, v níž se tříbí morální vědomí a krystalizuje cit,

jemuž většinou říkáme láska. Láskou vděčíme za život svým bližním. Láska má původ v rodu a jí se také každý rod obnovuje. Atomizovaná a individualistická společnost proto nemůže být morální, od rodného celku odtržený a osamělý jedinec žádnou morálku nemá, nemá k ní žádný důvod.

V tomto místě se sluší položit otázku: Jaká je role obce nebo státu v životě člověka? Co by měl stát udělat pro to, aby lidé znovu nastoupili cestu cti a svépomoci? Zjistili jsme, že výchozím místem morálních vztahů je rodina, rod, kmen či rodový klan. Teprve zprostředkovaně a z úhlu pohledu vysoké morální odpovědnosti lze mluvit o obci, národě, nebo státě. Uspořádání poměrů v rodině je věcí muže jako hlavy rodiny. V intencích širšího rodu či kmene může jít o starší otce či radu starších. Uspořádání poměrů v obci nebo státě je věcí politiky. Je-li tedy politika hledáním harmonie na úrovni obce, národa či státu, znamená to, že musí vycházet ze způsobu zakotvení člověka v jeho rodinné pospolitosti, jde o nejnižší sféru lidské existence, o privátní, soukromý rozměr bytí, do kterého politika nemá co zasahovat. Pokud tedy stát chce pomoci lidem k důstojnému životu, a co jiného je důstojnost, než vědomí cti a nezávislé existence?, nuže, takový stát by se měl zrušit, pokud jde o jeho moc zasahující do soukromé sféry života lidí, takový stát by měl být prakticky neviditelný ve všech oblastech činnosti, v nichž si lidé uspokojují svoje základní existenční potřeby a cíle.

Naučme lidi svépomoci, naučme lidi, aby se uměli postarat sami o sebe. Když říkám naučme, znamená to snad, že taková dovednost mezi lidmi chybí? Odpověď zní: Ano i ne. Vše záleží na tom, v jakých podmínkách je člověk zasazen, je-li mu dána nutnost starat se sám o sobe bez toho, aby se spoléhal na podporu státu. Pokud nebude mít jinou možnost, naučí se to. Pokud mu nezbude nic jiného, začne se spolčovat a hledat jistoty ve vzájemnosti, ve vzájemné podpoře. Druhá věc je, z jakých zdrojů může čerpat. Ve starých stavovských řádech byl člověk od narození předurčen k jistému existenčnímu údělu, byl přivázan ke zdrojům svých otců, k jejich postavení, to vše mu dávalo jistotu a zázemí. Bylo jistě těžké povýšit z nižšího do vyššího stavu, ale pokud se to podařilo, měl člověk opět jistotu, že nespadne zpět.

Dnes zde máme tržní hospodářství, v němž většina zdrojů přešla do rukou oligarchů, vlastníků těch podniků a korporací, které trh ovládají. Rozhodně lze jen těžko mluvit o svobodné soutěži. Většina lidí nese otrocký úděl námezdních disponibilních zdrojů, jejichž využití závisí na ekonomickém a v důsledku nelidském kalkulaci rentability takového zdroje. Stát potom přebírá existenční zabezpečení lidí, kteří nenašli využití. Osvobodit se od otrockého údělu námezdní síly je možné pouze cestou podnikatele, je to ale stále těžší. Pokud vůbec firma vyroste, není jisté, jak dlouho se udrží. Tlak konkurence, korporativismus, bezohlednost, chamtivost, neustálá potřeba kumulovat kapitál a zvyšovat moc na trhu jsou běžnými jevy, s nimiž se musí podnikatel potýkat. To nemá nic společného s příslušností ke stavu, v němž v minulosti člověk nacházel pevné místo i hranice své působnosti. Proto stále méně podnikatelů chce podnikat ve výrobě, kde vznikají skutečné hodnoty. Více se obchoduje a prodává než vyrábí a postupně mizí střední vrstva lidí, kteří vlastní produktivní zdroje. V takové situaci není o koho se opřít, komu co předávat, dědí se jen peníze, cennosti, nikoliv statky, umění a znalosti.

Ekonomismus, korporativismus a globalizace zanechávají běžného člověka ve stavu totální

existenční nouze. A nic na tom nemění okolnost, že je momentálně zaměstnán a těží ze svého platu slušný hmotný prospěch, který z valné části obratem konzumuje, nic na tom nemění ani statistické výkazy rostoucí životní úrovně. Pokud by nebylo státní sociální podpory, žije v neustálém riziku smrti v okamžiku, kdy přijde o zaměstnání. Stojí tak sám čelem proti džungli s názvem liberální trh a jedinou ochranou je mu almužna státu, o níž musí v případě nouze ponížene prosit. Je na něm, aby se začal sdružovat a tak si zajistil větší schopnost přežít. Je na něm, aby zakládal rodinné klany, jimiž z trhu práce vydobude živobytí pro všechny své členy pod morálním příkazem vzájemné solidarity a společného vlastnictví majetku, žen i dětí. Stát by mu k tomu měl dát dostatek volnosti a svobody, projevit k tomu dostatek nadhledu a legislativní vůle, což nastane jedině tehdy, když postupně omezí a nakonec zcela anuluje svoje intervence do života lidí a způsobu jejich vnitřní organizace s tím, že je postupně zbaví i jejich daňového zatížení.

Není zde prostor pro hlubší analýzu způsobu, jímž by se mělo napravit současné odcizení člověka vlastní lidskosti. Toto odcizení se jako temné prokletí táhne celou moderní érou liberální revoluce a znamená ztrátu identity, ztrátu sama sebe, vytržení z kontextu pospolitě existence, která lidem dávala smysl života, záštitu tradice, morální přesvědčení přinášející důvod k sebekázi a oběti vlastního já ve prospěch celku. Moderní ideje pokroku a svobody jedince vyhlásily nesmiřitelný boj starým pořádkům, všem přežitkům minulosti a vymazaly tak z vědomí lidí úctu k lidské zkušenosti, význam dědictví utvořeného zápasem, zvyklostmi a moudrostí celých generací předků. Zničení tradice znamenalo konec kultury. Moderní člověk tak ztratil duchovní obsah vlastního společenství, v němž je ukryta hodnota života. Nahradila ho duchovní prázdnota a suchopárná řeč čísel kvantifikujících hmotu bez hlubších souvislostí i smyslu. Tato situace vyvolala krizi rozumu, když ustavičná kritika rozumářů a spekulantů namířená proti všem dřívějším tradicím a moudrosti otců uvolnila cestu iracionalismu, jeho zmatenému hledání záchytných bodů v nastalém chaosu, jeho zoufalým výstřelkům subjektivních úniků od světské reality a jejího pravdivého obrazu. Iracionalismus se stal výrazem myšlení postmoderního člověka, jeho rezignace na okolní svět a popření pravdy v její pravosti. Žijeme v plutonské době destrukce, ve zničující fázi vlády hmoty nad duchem, v níž sama hmota přestala mít vnitřní soudržnost v souladu s kosmických řádem a přírodními zákony.

Charakter současné civilizace je převráceným obrazem tradičního schématu udržitelného rozvoje. Převrácení tradičních hodnot se jednoduše projevuje v protikladu těchto hodnot. Je to stejný protiklad, jaký vidíme u vzestupu či sestupu, dne a noci, v konstrukci a destrukci. O jaké hodnoty jde? Starověk vyznával tyto hodnoty: Stabilita, jednota, vláda jedince, udělení moci posvěcením, potvrzení moci časem, zbraně v ruce jedné kasty, hierarchické uspořádání, kontinuita tradice, stálost, uctívání, pravda, spolehlivost. Naproti tomu současnost pod vlivem liberální doktríny pokroku vyjadřuje jejich pravý opak: Nestabilita, mnohotvárnost, vláda lidu, udělení moci hlasováním, ztráta moci vlivem času, zbraně v ruce všech, boj tříd, stálá revoluce, změna a pomíjivost, povstání, lži, nespolehlivost.

Jak se žije „svobodnému“ jedinci v moderní době? Pokud mohu mluvit za sebe, celý život postrádám vnitřní jednotu, jakou člověk čerpá z osoby milovaného učitele, celý život postrádám bezpečný přístav mých pochybností, rádce a záštitu v podobě staršího patriarchy,

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

jenž bdí nad mým životem i cestou. Celý život postrádám muže ve svém srdci. Nyní, když se pomalu blížím věku starce a sám bych měl být příslovečnou studnicí moudrosti pro své mladší soukmenovce, trpím absencí dědictví a duchovního odkazu mých předků, jenž by mi mohl být oporou ve chvíli, kdy se už nemohu opřít o vedení starších. Co je však horší, nikdo ani o mé rady nestojí, naopak, jako stárnoucí muž se přestávám pro společnost jevit zajímavý a užitečný. A přijde doba, kdy mi každý vyjevený výrostek řekne: „Vrať se do hrobu dědo.“ No řekněte, je snad pádnějšího důkazu o umírání?

<http://www.ceska-konference.cz/>